

УДК 811.161.2'373

DOI <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2024-39.8>

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАГОЛОВКІВ РЕПОРТАЖНИХ ТЕКСТІВ ДІАСПОРИ (НА МАТЕРІАЛІ ВИДАННЯ «НОВИЙ ШЛЯХ – УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ»)

Юлія І. Краснікова

аспірантка кафедри української мови
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
Київ, Україна

e-mail: yuliiakrasnikova@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8645-0419>

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню структурно-семантичних характеристик заголовків сучасних репортажів діаспори за останнє десятиліття на прикладі видання «Новий шлях – Українські вісті» (м. Торонто, Канада). На основі аналізу досліджено, що найчастішим є використання традиційних для ЗМК коротких заголовків. У виданні автори застосовують односкладні номінативні поширені речення задля привернення уваги читачів до ключових аспектів життя українців за кордоном і подій в Україні. Продуктивними виявляються двоскладні неускладнені речення-заголовки, які характеризуються змістовністю й зрозумілістю. Під час дослідження узагальнено основні різновиди заголовків-питань, що допомагають встановити емоційний зв'язок із темою репортажу. З-поміж складних речень у заголовках репортажних текстів діаспори найбільш уживані безсполучникові конструкції. Виявлено заголовки, що складаються з двох чи навіть трьох речень, однак такі розлогі назви репортажів можуть стати перешкодою до розуміння самого тексту чи викликати байдужість до його прочитання. Також виокремлено й інші синтаксичні типи заголовків: дієслівні односкладні, інфінітивні, окличні, наказові, неповні, парцельовані структури, незакінчені речення, цитати та фразеологічні вислови. Дослідження слугує фундаментом для подальших мовознавчих розвідок щодо питання україномовних репортажів діаспори, їхньої структури, жанрової специфіки, семантичного наповнення.

Ключові слова: діаспора, ЗМК, репортаж, заголовок, односкладне речення, двоскладне речення, складне речення, неповне речення, питання-речення, окличні речення, звертання, пряма мова, фразеологізми.

Вступ. У Канаді українці становлять 3,87 % від кількості загального населення. Українська громада в цій країні за своєю чисельністю є другою у світі групою українців, яка проживає за кордоном. Українцям в Канаді вдалося створити велику кількість громадських та релігійних об'єднань, українських хорів, танцювальних ансамблів, аматорських театрів, щорічних фестивалів, фінансових установ тощо. Відтоді як до Канади приїхали перші українські емігранти наприкінці XIX століття, представники діаспори до цього часу самовіддано зберігають і примножують українську культурну спадщину. Саме тому в Торонто розташована штаб-квартира Світового конгресу українців, що представляє інтереси понад 20 мільйонів українців у 64 країнах світу.

Уперше газету українсько-канадської громади «Новий шлях» надруковано 1930 року в Едмонтоні, її засновниками були Михайло Погорецький та Іван Солянич. На той час видання стало головним джерелом інформації про події в Україні й Канаді та складалося тільки з чотирьох сторінок. У 1941 році редакція газети переїхала до Вінніпега, а в 1977 році – до Торонто, де залишається і до сьогодні. У 1988 році газети «Новий шлях» та «Українські вісті» об'єдналися з метою формування Українського Національного Об'єднання – канадської організації, яка боролася за незалежність України, а також інформувала канадську громадськість про українську реальність. Обидва видання розпочали роботу українською мовою як суто українські газети для іммігрантів. Однак згодом треба було адаптуватися до демографічних змін у громаді, де англійська мова стала основною для багатьох українців, що призвело до появи двомовних публікацій.

Про історію видання «Новий шлях – Українські вісті» (далі – НШ-УВ) дізнаємося з репортажу на їхній вебсторінці. Підкреслимо, що саме репортаж (у цьому виданні зазначено як «featured») функціонує як провідний журналістський жанр, завдяки якому можна почерпнути актуальну інформацію

про життя українців у Канаді, про відомі особистості діаспорної спільноти, основні культурні чи суспільно-політичні події, а також відчуті сильну підтримку України у боротьбі за незалежність. 2014 рік стає потужним поштовхом для активізації теми України в діаспорній пресі, що тепер дає можливість здійснювати нові мовознавчі розвідки. Проте жанр «репортаж» у культурі журналістики української діаспори, його стилістичні можливості та структурні особливості досі загалом не досліджені. Саме заголовки є тим інструментом, що привертає увагу читача та спонукає до читання репортажу. Тому проблема структури та семантики заголовка репортажного тексту залишається актуальною для сучасних україномовних ЗМК за кордоном.

Питання заголовка як структурно-семантичної частини будь-якого завершеного тексту вивчається в таких галузях знань, як лінгвістика, журналістика, літературознавство, соціальна комунікація, психологія та ін. Дослідники відзначають, що заголовки – це важливий складник будь-якої публікації. Різні аспекти медійного заголовка аналізували такі науковці, як В. Й. Здоровега, В. Ф. Іванов, Л. Куценко, Л. С. Павлюк, Б. Потятиник та ін. Так, В. Ф. Іванов як фахівець у галузі журналістики й комунікацій досліджував мовні та стилістичні особливості заголовків, а також їхню роль у творенні новинного матеріалу (Іванов, 2000). Журналістка Л. С. Павлюк звертала увагу на функції заголовків, їхній вплив на сприйняття читачем інформації (Павлюк, 2010). Професор В. Й. Здоровега вивчав заголовки як важливий елемент журналістського матеріалу, що виконує кілька функцій: інформативну, емоційно-оцінну, комунікативну й маніпулятивну. Він наголошував на тому, що заголовки не тільки привертає увагу читача, але й формує перше враження про зміст матеріалу (Здоровега, 2004).

Попри значну кількість досліджень заголовка в українських ЗМК дотепер не дослідженими залишаються заголовки медіа діаспори. Тому **метою** дослідження є аналіз сучасних заголовків репортажів української діаспори Канади і визначення основних семантико-структурних компонентів заголовків та їхнього впливу на читача в контексті інформаційного висвітлення подій в Україні та суспільно-громадського життя українців за межами України.

Методологія. Провідним методом у дослідженні став *метод спостереження* задля диференціації всіх структурно-семантичних різновидів синтаксичних одиниць. Також застосовано *метод аналізу й описовий метод*.

Матеріал студії добирався з таких джерел: Культурно-гуманітарна взаємодія. *Посольство України в Канаді; Новий шлях – Українські вісті*; Представляємо наше нове видання. *Новий шлях – Українські вісті*.

Результати та дискусія. Під час аналізу структурно-семантичних особливостей заголовків репортажних текстів діаспори Канади на прикладі видання «Новий шлях – Українські вісті» проаналізовано понад 500 синтаксичних одиниць у період із 2014 по 2024 рік. За результатами спостереження зафіксовано, що односкладні номінативні речення – це найпродуктивніші синтаксеми, які становлять третину від загальної кількості. Головна функція таких речення – привернути увагу читачів до певних подій. Проте однослівних непоширених заголовків у канадських репортажах майже не виявлено, а поширені структури з іменником та узгодженим означенням трапляються вкрай рідко: «*Невирішені проблеми*» (НШ-УВ, 15.03.2016), «*Наші парадокси*» (НШ-УВ, 16.06.2015), «*Український протитанковий трактор*» (НШ-УВ, 06.04.2022), «*Гарячі українські тижні*» (НШ-УВ, 14.07.2015). Нечасто можна помітити й номінативні заголовки, поширені неузгодженим означенням («*Українці в ІТ*» (НШ-УВ, 29.04.2015), «*Виставка картин художника Олександра Іволги*» (НШ-УВ, 02.01.2017)). На думку І. Мариненко, використання коротких номінативних заголовків «часто дезорієнтує читача в змістовому наповненні матеріалу через семантичну невизначеність або лексичну багатозначність слова, винесеного в заголовок» (Мариненко, 2020: 370). Дослідниця зазначає, що такі заголовки характерні для преси з давніми традиціями, а в сучасних українськомовних медіа майже не трапляються.

Натомість досить активно автори застосовують комбінацію другорядних членів речення в одному заголовку. Наприклад: «*Загальні збори Комітету українок Канади*» (НШ-УВ, 28.06.2016), «*Цьогорічний День відкритих дверей у Пансіоні ім. Івана Франка*» (НШ-УВ, 28.06.2016), «*Танцювальний*

ансамбль «Україна» за кулісами» (НШ-УВ, 02.02.2016), «Незнані скарби української громади» (НШ-УВ, 29.05.2015), «Віртуальні загальні дворічні збори НТШ в Канаді» (НШ-УВ, 21.07.2020), «Традиційний Щедрий Вечір знов в Едмонтоні» (НШ-УВ, 25.01.2023), «Арт-терапія для дітей під час війни» (НШ-УВ, 25.01.2023). Такі поширені номінативні заголовки більш детально розкривають тему й передають основний зміст репортажу, допомагаючи читачам відразу зрозуміти, про що йтиметься.

Активними в ролі репортажних заголовків стають структури з неузгодженими означеннями, у яких підмет виражений за допомогою таких лексем, як *день*, *вечір*, *зустріч*, *концерт*, *свято*, *річниця*, *з'їзд*, *святкування*, *вшанування* та ін. До прикладу, «**Концерт** Андріани Чучман в Торонті» (НШ-УВ, 26.01.2016), «**Вечір** Пам'яти Небесної Сотні» (НШ-УВ, 24.02.2015), «**23-тя Річниця** Незалежності України в Едмонтоні» (НШ-УВ, 19.09.2014), «**День** Незалежності під час війни за Незалежність» (НШ-УВ, 25.08.2022), «**Свято** останнього дзвоника у Рідній Школі УНО Торонто Захід» (НШ-УВ, 06.06.2017), «**Святкування** Різдва Христового учнями католицької школи Св. Йосафата у Торонто» (НШ-УВ, 09.01.2018), «**Вшанування** жертв Голодомору в Торонто» (НШ-УВ, 01.12.2021). Такі заголовки підкреслюють вагомий внесок у культурну спадщину українських громад за кордоном, а також показують зв'язок між діаспорою та батьківщиною. Інколи репортери в назвах зберігають інтерферентність, що й досі залишається характерною рисою діаспорної преси («**День Незалежності у Centennial Park**» (НШ-УВ, 29.08.2014), «**Українські шерифи** на торонтському фестивалі **Hot Docs**» (НШ-УВ, 28.06.2016)).

Номінативні поширені заголовки репортажів можуть бути як інформативними, так й емоційними завдяки певним лексемам, що звертають увагу на культурні, соціальні, політичні чи економічні аспекти, пов'язані з діаспорою, як-от: «**Три-вожний погляд** на українську економіку з Канади» (НШ-УВ, 29.10.2014), «**Новий успіх** українського дитячого хору «Жайвір» (Торонто)» (НШ-УВ, 22.01.2019), «**Проникливий виступ** бандуристки Марини Круть в м. Едмонтон за сприяння МУНО, відділ м. Едмонтон» (НШ-УВ, 16.04.2024), «**Переживання**

українських поколінь у виставці «Пристрасть Буття» (НШ-УВ, 16.10.2023), «Хвиля емоцій на різдвяному концерті в Соборі Успення Пресвятої Богородиці» (НШ-УВ, 01.02.2023).

Особливістю заголовків репортажних текстів є використання дужок для подання додаткової інформації, аби зауважити, що це великий культурний або історичний репортаж, який складається із частин і публікується з певною періодичністю. Наприклад, «Українські мистці в Західній Європі після 1945 року» (*Частина 1–8*) (НШ-УВ, 03.03.2020 – 06.05.2020). Крім того, дужки можуть бути застосовані для додавання другорядної інформації, що пояснює або деталізує основну частину заголовка, наприклад, «Ольга Петлюра (*на вшанування 60-х роковин відходу у вічність*)» (НШ-УВ, 03.12.2019).

Дещо рідше натрапляємо на заголовкові номінативні речення, які складаються з двох іменників, поєднаних сурядним сполучником *і* (*та*), на зразок: «Тарас Шевченко *та* Іван Соколов» (НШ-УВ, 02.09.2014), «Хліб *і* Вода» (НШ-УВ, 14.08.2014). Інколи трапляються приклади з узгодженими означеннями, пор. «Чужа війна *і* наша перемога» (НШ-УВ, 12.05.2015), «Нові тривоги *і* надії» (НШ-УВ, 09.02.2016).

Зрештою, в останні роки помічаємо, що в номінативних заголовках репортажних текстів наявний предикативний центр із лексемою *репортаж* («*Репортаж з прифронтового Києва*» (НШ-УВ, 07.03.2022; НШ-УВ, 13.03.2022), «*Репортаж під час повітряної тривоги*» (НШ-УВ, 20.03.2022)). Така назва чітко окреслює жанр і стиль публікації.

Заголовки номінативного типу в репортажах діаспори часто функціонують задля привернення уваги до головних тем чи ключових аспектів життя українців за кордоном. Такі заголовки зосереджені на конкретній події, зустрічі чи явищі, які мають значення для діаспори. Водночас вони ніби виходять за рамки сучасних медіаформатів, де лаконічність є важливою. Проте такі поширені номінативні структури однозначно забезпечують чітке та просте уявлення про зміст репортажу.

Помічено, що автори віддають перевагу і поширеним двоскладним реченням у формі заголовка репортажів. Такий різновид становить вагомую частину дослідження (70 синтаксичних одиниць із 500). Перевагами застосування двоскладних

заголовків можуть бути змістовність, зрозумілість та залученість. Речення цього типу надають більше інформації, відразу пояснюють, хто або що є суб'єктом події, що відбувається, і завдяки детальнішій побудові репортаж може викликати більший інтерес до читання самого тексту. Наприклад, «Канадська співачка вшанувала Квітку Цісик в Одесі» (НШ-УВ, 02.06.2015), «Благодійні вечори на підтримку УКУ у Канаді зібрали понад 280 тисяч дол.» (НШ-УВ, 29.12.2016), «УКУ організував паломницький тур для доброчинців із Північної Америки та Європи» (НШ-УВ, 28.09.2017), «Українська школа об'єднаними зусиллями приносить радість у навчальний процес» (НШ-УВ, 13.01.2023). З-поміж таких двоскладних заголовків часто трапляються структури, де підмет виражений ойконімом або іменником-уособленням, а саме: «Парламентарна **Програма** «Канада – Україна» святкує 30-річчя стажування у Канадському парламенті» (НШ-УВ, 20.04.2020), «**Торонто** святкує перше 15-ліття «Четвертої хвилі» (НШ-УВ, 25.02.2020), «**Едмонтон** вшанував Шевченка концертом «Тарас Шевченко – і слово і музика» (НШ-УВ, 27.03.2017), «**Світ** вимагає захистити небо над Україною» (НШ-УВ, 09.03.2022). Безумовно, метафоричність має велике значення для створення яскравих образів і робить заголовки репортажів емоційно насиченими, що особливо актуально для такого жанру публіцистики.

У двоскладних номінативних структурах помічено використання заперечень на кшталт «Святий Чудотворець **не** залишив без дарунків мешканців Українсько-канадського осередка опіки та Резиденції Святого Димитрія» (НШ-УВ, 13.02.2017) чи «Пандемія **не** може перекреслити звичаю і пошани до державних героїв» (НШ-УВ, 30.06.2021). М. П. Баган відзначає, що заперечення в оцінних заголовках апелює «не тільки для викриття негараздів, а й для увиразнення надзвичайності чого-небудь» (Баган, 2012: 154). Такі заголовки в проаналізованих репортажних текстах передають позитивне ставлення автора.

Поширені речення, в яких наявний складений іменний присудок із упущеним дієсловом-зв'язкою, як-от: «**Михайло Вербицький – автор музики гімну України**» (НШ-УВ, 04.03.2015), «**Людина 2015 року – Андрей Шептицький**» (НШ-УВ, 29.05.2015), «**Соліст Національної опери Парижа – Месьє**

Сергій Стільмашенко» (НШ-УВ, 11.06.2015), «Михайло Мороз – визначний мистець і кольорист (До 25-річчя смерті)» (НШ-УВ, 19.09.2017), «Іван Курок – винахідник, митець, патріот» (НШ-УВ, 20.12.2020). Цей тип заголовків для репортажів діаспори відіграє особливу роль, адже привертає увагу до особистості, її діяльності, досягнень, роблячи матеріал емоційно забарвленим і цікавим для читачів, а також є основою для створення інформаційних репортажів на суспільно-громадську чи культурну тематику.

Рідкісними серед досліджуваного матеріалу стали дієслівні односкладні речення (всього 12 синтаксем), що мають на меті уникнення прямого називання суб'єкта дії в заголовку:

- 1) означено-особові – «*Вчимося разом*» (НШ-УВ, 14.07.2015);
- 2) неозначено-особові – «*Печатку Мазени представили у Батурині*» (НШ-УВ, 30.10.2021);
- 3) узагальнено-особові – «*Санкції залишаються, дякуйте ї за це*» (НШ-УВ, 24.03.2015);
- 4) безособові – «*Оголошено лауреатів нагороди «Світло Справедливості»*» (НШ-УВ, 10.01.2020).

Віддієприкметникові предикативні форми на *-но*, *-то* становлять національну специфіку синтаксису української мови та повідомляють «про дію здебільшого в її результаті, а не в процесі» (Загнітко, 1996: 167). Такі форми поширені в українських ЗМК, тоді як у діаспорних вони – рідкісне явище. Так, у заголовку репортажу «*Свято Героїнь 2016 року було присвячено жінкам-героїням з нагоди 125-ліття першого поселення українців у Канаді*» (НШ-УВ, 26.03.2016) використано минулий час доконаного виду з допоміжним дієсловом *було*.

Інфінітивні заголовки за граматичними та семантичними властивостями близькі до безособових, однак їхня кількість серед репортажних текстів діаспори нечисельна (тільки 11 синтаксичних одиниць). Наприклад, «*Виграти Час*» (НШ-УВ, 14.09.2014), «*Віддати борг рідній землі*» (НШ-УВ, 07.11.2018), «*Спассти джерельну мову і народну культуру в умовах війни*» (НШ-УВ, 08.09.2023). Іноді застосування інфінітивних речень покликане дати пораду чи настанову до дії, пор.: «*Чому у ХХІ столітті важливо займатися іконописом*» (НШ-УВ, 19.12.2018), «*Як захиститись від спецоперацій російського*

впливу» (НШ-УВ, 05.10.2023). Як бачимо, односкладні дієслівні синтаксичні конструкції як заголовки в репортажних текстах виявляються непродуктивними.

Для публіцистики характерні явища економії мовлення, тому особливу увагу під час дослідження зосереджено на функціонуванні неповних заголовків-речень, які виконують «повноцінну комунікативну функцію, незважаючи на пропуск деяких ланок» (Вінтонів, Мала, 2018: 202). Так, пропуск присудка у назвах «*На тлі війни – Свято Державности*» (НШ-УВ, 01.09.2022) чи «*Україна на межі*» (НШ-УВ, 02.12.2014) не перешкоджає розумінню сутності репортажу.

Парцельовані структури стають «інструментом, котрий керує увагою читача і спонукає його до прочитання» (Топчий, 2021: 54). Саме тому такі неповні речення можна розглядати як найбільш ефективні засоби підвищення зацікавленості до прочитання репортажів діаспори. У заголовках репортажів проаналізовано саме парцеляцію прийменниково-відмінкових форм (прийменник *до* + *Р. в.* та прийменник *про* + *Зн. в.*), які здатні актуалізувати значення: «*Мій друже єдиний. До Шевченкового дня*» (НШ-УВ, 10.03.2015), «*Роки на службі мистецтву. До дня народження мисткині Парасі Іванець*» (НШ-УВ, 11.03.2015), «*Натхнення правдою. Про виставу Ліанни Макух «Кров нашої Землі» (Blood of Our Soil)*» (НШ-УВ, 23.03.2018), «*Вони повернуться? Про міграційну кризу доступною мовою*» (НШ-УВ, 01.06.2022).

Вільні синтаксеми заголовків перебувають на межі між повними й неповними реченнями. Вони є «неподільними семантико-граматичними утвореннями, що в готовому вигляді беруть участь у побудові будь-якого речення і стають його конструктивною частиною» (Загнітко, 2009: 61). У більшості таких прикладів назва репортажу є темою, що співвідноситься з текстом репортажу як частина із цілим, зміст якого є ремою. Наприклад, «*Нове про канадську допомогу Україні*» (НШ-УВ, 13.01.2015), «*Дещо про варшавський український альманах*» (НШ-УВ, 13.08.2019), «*Від романтизму до модернізму в українській пісні*» (НШ-УВ, 18.12.2014), «*До 70-ої річниці канадської Полтави*» (НШ-УВ, 18.08.2015), «*З думкою про дітей України*» (НШ-УВ, 04.05.2023).

Також під час дослідження помічено незакінчені конструкції на позначення певного емоційного стану мовця, його переживань чи міркувань, що властиво заголовкам такого жанру. Наприклад, «*Тяжке, сумне і воєнне...*» (НШ-УВ, 24.02.2016), «*Свою Україну любіть...*» (НШ-УВ, 12.04.2016), «*Про Шевченкову премію і не тільки...*» (НШ-УВ, 16.07.2017). Найважливішою функцією незакінчених заголовків-речень може бути експресивізація викладу задля «образного відображення дійсності та активізації сприйняття інформації аудиторією» (Вінтонів, Мала, 2018: 223).

До окремої групи варто віднести заголовки-питання (квеситиви), що мають на меті залучити читачів до процесу пошуку відповідей і створити емоційний зв'язок із темою репортажу. Із 30 прикладів можна виокремити такі різновиди заголовків репортажних текстів:

1) питання-припущення – «*Чи Перейде «Тиха» Війна на Донбасі у Велику Війну?»* (НШ-УВ, 26.08.2014), «*Хто поверне Україні «Золоті ключі»?»* (НШ-УВ, 01.02.2023);

2) питання-провокації – «*Зрада, Хитрий Задум чи Утопія?»* (НШ-УВ, 23.09.2014), «*Коли Росія припинить війну?»* (НШ-УВ, 30.09.2014);

3) питання-уточнення – «*Чи є ще українські звичаї у канадських преріях?»* (НШ-УВ, 01.02.2023), «*Театр «Стожари» – аматори чи професіонали?»* (НШ-УВ, 01.05.2017);

4) питання-з'ясування – «*Крим 2014 – ... в безодні російської слави?»* (НШ-УВ, 24.06.2015), «*Куди зникає сміття?»* (НШ-УВ, 03.10.2014);

5) питання-ствердження – «*Чому треба доводити факти про війну в Україні?»* (НШ-УВ, 18.08.2015), «*Чому Європа допускає усі ці жертви?»* (НШ-УВ, 17.02.2015).

Заголовок-квеситив «блокує, пом'якшує вплив негативної інформації... Запитальна формула в назві тексту залишає надію на можливість позитивного варіанту відповіді, альтернативного розв'язання проблеми» (Павлюк, 2010: 289), як-от: «*Що про вас одного дня скаже історія?»* (НШ-УВ, 23.02.2022), «*Бути чи не бути Україні?»* (НШ-УВ, 17.05.2016). Такі заголовки налаштовують читача на те, що відповідь на питання буде розкрита в репортажі за допомогою аналітики. До того ж

питальні заголовки мають інтерактивний характер і створюють відчуття діалогу між репортером і читачем.

Окличні заголовки виражають емоції, зокрема здивування, захоплення чи обурення, і посилюють емоційний вплив: «*Відійшов у вічність, але не у забуття!*» (НШ-УВ, 12.01.2016), «*Українській Стрільчій Громаді Канади – 90!*» (НШ-УВ, 30.01.2018), «*Фестиваль повернувся!*» (НШ-УВ, 21.09.2022). Також у репортажних окличних заголовках трапляються речення, ускладнені звертанням: «*Гори, гори наша Ватро!*» (НШ-УВ, 07.09.2016), «*Щасливої вам дороги, дорогі випускники!*» (НШ-УВ, 13.06.2018), «*Рідній школі УНО Торонто-Захід – 85 років! З ювілеєм тебе, Рідна Школо!*» (НШ-УВ, 28.08.2018). Аби прямо закликати до дії у репортажних заголовках через апеляцію до історії, у самому тексті автори використовують імперативи (директиви), таким чином спонукаючи до виконання дії чи певної реакції на події: «*Декомунізувати і дерусифікувати!*» (НШ-УВ, 15.03.2016), «*Славу пам'ять героїнь зберігаймо!*» (НШ-УВ, 23.03.2018).

Щодо складних речень у заголовках репортажних текстів діаспори, то найбільш уживані з-поміж них безсполучникові (90 синтаксичних конструкцій), рідше – складнопірядні (11 синтаксем) із однотипними означальними пірядними частинами («*Буря у шклянці, яка отруєє криницю*» (НШ-УВ, 06.05.2015), «*Художники, яким доля судила жити менше 50 років (Частина 13)*» (НШ-УВ, 10.11.2020), «*365 днів, які назавжди змінили життя українців*» (НШ-УВ, 01.03.2023)) і всього кілька прикладів зі складносурядним зв'язком і протиставним сполучником сурядності («*З глибин моря дістають перлини, а з глибин книг – знання...*» (НШ-УВ, 04.01.2019)).

Безсполучникові речення в ролі заголовка дозволяють поєднати кілька ідей, розкрити причину, наслідок або додаткові деталі, допомагають донести більше змісту, створюють контекст і пояснюють взаємозв'язки між подіями або фактами, що робить такі заголовки більш інформативними. Наприклад, «*Духове поле українства, білий кінь й Голодомор: Правда про найбільшу трагедію, спротив та боротьбу поневоленого народу, від Лубнів і Лохвиці до Мельбурну й Чікаго*» (НШ-УВ, 23.01.2017)», «*Більше не страшно: сміливість*

у відповідь на терор. Репортаж з Києва» (НШ-УВ, 13.10.2022), «Виклики та адаптація: Розширення місії допомоги українським переміщеним особам» (НШ-УВ, 06.08.2024)».

Іншим різновидом складних заголовків репортажів, що подібні до безсполучникових речень, вважаємо структури, в яких перша частина функціонує як номінативне речення, що відображає загальну тему публікації, а друга – пояснює або поширює її. Наприклад, «Мінськ-2: відтермінована перемога на папері» (НШ-УВ, 12.02.2015)», «Делегація українських фермерів у Канаді: влада знелюднює село перед відкриттям ринку землі» (НШ-УВ, 01.05.2017), «10 цілей для якісного розвитку: в УКУ презентували Стратегію 2025» (НШ-УВ, 31.01.2020), «Креативний фронт України: творчість задля супротиву» (НШ-УВ, 14.09.2022), «Перша ластівка: Андрій Бойченко – кандидат до парламенту Альберти» (НШ-УВ, 23.03.2023).

Досліджено, що вживаними серед таких безсполучникових конструкцій є заголовки репортажів із прямою мовою, що останнім часом активно функціонують у медіа: «Марія Рипан про Блаженнішого Любомира: «То є надзвичайна людина» (НШ-УВ, 22.03.2016), «Андрій Веселовський: «Чи може Путін змінити свою суть? I doubt it» (НШ-УВ, 12.09.2017), «Юрій Поляківський: «Український народ навіки відійшов від «русского міра» (НШ-УВ, 18.08.2023). У таких заголовках здебільшого перша частина зазначає автора цитованих слів, а друга містить пряму мову. Однак трапляється і навпаки: «Не чекайте швидких змін та працюйте з перспективою на вічність» – Архієпископ-Митрополит Борис Гудзяк» (НШ-УВ, 19.08.2019).

Простежено, що у 26 випадків заголовки складається тільки із цитат без зазначеного автора. Наприклад: «Віолончель з фортепіано – це така Божественна гармонія...» (НШ-УВ, 15.04.2015), «На Донеччині нас насторожує ця тиша...» (НШ-УВ, 20.03.2017), «Рабів до раю не пускають!» (НШ-УВ, 06.03.2018), «Ми пам'ятаємо! Ми сильні!» (НШ-УВ, 09.08.2019), «І живуть у пам'яті народу його вірні дочки і сини» (НШ-УВ, 20.05.2020), «Ми скоро будемо вдома» (НШ-УВ, 04.04.2022). Очевидно, що такі заголовки містять інтригу, яка спонукає читача до прочитання репортажного тексту та пошуку автора слів.

Діаспорна спільнота, намагаючись привабити до себе читача, вдається до розширення заголовка до двох, подекуди й трьох речень, вміщаючи в нього практично всю сутність матеріалу. Зафіксовано 22 приклади з двома реченнями: «Лісапетний Батальйон: «Ми – як надія для цілої України, що можна прорватися». Про свої пісні, Голодомор та об'єднання Сходу і Заходу» (НШ-УВ, 02.01.2017), «Діаспора пам'ятає. Вперше виставка пам'ятників Голодомору поза Україною» (НШ-УВ, 03.03.2020), «Відійшов у вічність «останній із могикан». Юрій Шанта – Січовий стрілець Карпатської України» (НШ-УВ, 27.01.2021), «Війна і невеличке українське місто Ямпіль. Враження внутрішньо-переміщеної особи» (НШ-УВ, 23.03.2023), «Світові прем'єри від музикантів, які виконують музику серцем. Салов і Мостовой занурюють слухачів у трагедію війни на концерті в Монреалі» (НШ-УВ, 06.03.2024), і лише один з трьох – «Українська література в Канаді на сучасному етапі: проза, поезія, англомовна творчість. Короткий огляд попередніх періодів. Проза четвертого періоду» (НШ-УВ, 09.01.2017). Такі багатослівні заголовки репортажів читач, імовірно, сприймає досить складно, адже в традиційній журналістиці вони мають бути лаконічними. Проте в деяких випадках, особливо для більш складних матеріалів, як-от репортаж, заголовки з кількох речень можуть бути виправданими, оскільки вони дозволяють детальніше передати зміст репортажу або підкреслити кілька важливих аспектів.

У заголовках репортажів діаспори фігурують фразеологічні звороти чи видозміна україномовних відомих висловів. Звісно, такі тексти викликають миттєвий інтерес, а сама фраза є завжди короткою і влучною: «Скажи мені, хто твій кум, і я скажу, хто ти» (НШ-УВ, 05.04.2016), «Потрапила коса на камінь» (НШ-УВ, 02.02.2016), «Курені пластунок «Ті, що греблі рвуть» відбули велику раду» (НШ-УВ, 31.12.2019), «Нова радість стала, яка в Едмонтоні не була!» (НШ-УВ, 27.01.2022). Заголовки зазначеного типу – головний інструмент, що демонструє важливість емоційного контексту в репортажах, а також багатство мовної культури за межами України.

Висновки. Сучасний репортажний заголовок діаспорного видання «Новий шлях – Українські вісті» свідчить про те, що досліджувана синтаксична одиниця є багатофункціональною

з різним семантичним наповненням. Простежено, що речення-заголовки мають різнорідну синтаксичну структуру: від номінативного непоширеного речення до конструкцій, що складаються з двох-трьох речень. Також за результатами аналізу визначено, що продуктивними є поширені, складні чи ускладнені заголовки.

Проаналізовані структурно-семантичні особливості заголовків репортажних текстів дають підставу стверджувати, що такі речення містять значну кількість інформації, охоплюють сутність багатьох подій та явищ, але водночас створюють складність під час його прочитання та сприйняття. Тому проведене дослідження не вичерпує всіх питань, що пов'язані з репортажами української діаспори, зокрема синтаксису, а відкриває перспективи для подальших лінгвістичних розвідок.

ЛІТЕРАТУРА

Баган М. Заперечення у заголовках сучасних ЗМІ. *Культура слова*. 2012. Вип. 77. С. 153–157.

Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Мала Ю. В. Синтаксичні засоби експресивізації в українському політичному дискурсі : монографія. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2018. 336 с.

Загнітко А. П. Український синтаксис : навчальний посібник. У 2 ч. Київ : ІЗМН, 1996. Ч. 1. 202 с.

Загнітко А. П. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект. Донецьк : ДонНУ, 2009. 150 с.

Здоровага В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

Іванов В. Ф. Техніка оформлення газети: курс лекцій : навчальний посібник. Київ : Знання, 2000. 222 с.

Культурно-гуманітарна взаємодія. *Посольство України в Канаді* : вебсайт. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya> (дата звернення: 23.10.2024).

Мариненко І., Михайленко В. Граматична структура заголовка сучасних українських медіа. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. Вип. 187. 2020. С. 367–375.

Новий шлях – Українські вісті : вебсайт. URL: <https://newpathway.ca/>.

Павлюк Л. С. Заголовок у дискурсі мас-медіа: семантико-змістові риси і функціонально-структурні типи. *Теле- та радіожурналістика*. 2010. Вип. 9. Ч. 2. С. 285–293.

Представляємо наше нове видання. *Новий шлях – Українські вісті*. 05.09.2017. URL: <https://newpathway.ca/predstavliaemo-nashe-nove-vydannia/> (дата звернення: 23.10.2024).

Топчий Л. М. Функціональні особливості парцельованих заголовків. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71). № 6. Ч. 1. 2021. С. 53–57.

THE STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES
OF DIASPORA REPORTAGE'S HEADLINES
(BASED ON «THE NEW PATHWAY UKRAINIAN NEWS»)

Yuliia I. Krasnikova

Post-Graduate Student at the Department of Ukrainian Language
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine

e-mail: yuliiakrasnikova@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-8645-0419>

SUMMARY

The article is dedicated to the study of the structural and semantic characteristics of headlines in contemporary diaspora press reportages over the last decade on the base the newspaper «The New Pathway Ukrainian News» (Toronto, Canada). The results of the analysis indicate that the most frequent type of headline is the traditional short headline which is typical for mass media. The newspaper's authors use extended nominative single-clause sentences for paying readers' attention to the key aspects of the Ukrainian life abroad or events in Ukraine. Two-clause uncomplex headlines are productive because of their conciseness and clarity. According to the research the main types of question-based headlines are summarized which help establish an emotional connection with the topic of the reportage. Asyndetic constructions are the most commonly used among complex sentences in diaspora reportage's headlines. The study also identified headlines which consists of two or even three sentences, however such lengthy headlines could lead to misunderstanding of the text or disinterest of it. There are other syntactic types of headlines: verbal single-clause, infinitive, exclamatory, imperative, incomplete, parcelled structures, incomplete sentences, quotes, and phraseological units. This study is designed as a foundation for further linguistic research into the issue of Ukrainian-language diaspora reportage, their structure, genre and semantic content.

Key words: diaspora, mass media, reportage, headline, single-clause sentence, two-clause sentence, complex sentence, incomplete sentence, interrogative sentences, exclamation sentence, direct address, direct speech, phraseological units.

REFERENCES

Bagan M. (2012). Zaperechennia u zagolovkakh suchasnykh ZMI [Negation in the Headlines of Modern Media]. *Kul'tura slova [Culture of the Word]*. Vol. 77, pp. 153–157.

Vintoniv M. O., Vintoniv T. M., Mala Yu. V. (2018). Syntaksychni zasoby ekspresyvizacii v ukrayins'komu politychnomu dyskursi [Syntactic means of expressvization in Ukrainian Political Discourse]. Vinnycia: Tvory.

Zagnitko A. P. (1996). *Ukrayins'ky syntaksys* [Ukrainian Syntax]. Kyiv: IZMN. Part 1.

Zagnitko A. P. (2009). *Ukrayins'ky syntaksys: teoretyko-prykladny aspect* [Ukrainian Syntax: Theoretic and Applied Aspects]. Doneck: DonNU.

Zdorovega V. J. (2004). *Teoriya i metodyka zhurnalists'koyi tvorchosti* [Theory and Methods of Journalistic Work]. Lviv: PAIS.

Ivanov V. F. (2000). *Tekhnika oformlennia gazety* [Technique of Newspaper Design]. Kyiv: Znannia.

Kul'turno-gumanitarna vzayemodiya. *Posol'stvo Ukrayiny v Kanadi* [Cultural-Humanitarian Collaboration. Ukraine's Embassy in Canada]. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya> (23.10.2024).

Marinenko I., Mykhailenko V. (2020). Gramatychna struktura zagolovka suchasnykh ukrayins'kykh media [Grammatical Structure of Headline in Modern Ukrainian Media]. *Naukovi zapysky. Seriya: Filologichni nauky* [Scientific Bulletin. Series: Philological Sciences]. Vol. 187, pp. 367–375.

Novyi Shlakh – Ukrayins'ki visti [New Way – Ukrainian News]. URL: <https://newpathway.ca/>

Pavl'uk L. S. (2010). Zagolovok u diskursi mas-media: semantyko-zmistovi rysy i funkcional'no-strukturni typy [Headline in the Discourse of Media: Semantic-Meaningful Features and Functional-Structural Types]. *Tele- ta radiozhurnalistyka* [Television Journalism and Radio Journalism]. Vol. 9. Part 2, pp. 285–293.

Predstavl'ayemo nashe nove vydannia. *Novyi shlakh – Ukrayins'ki visti* [Presenting Our New Edition. New Way – Ukrainian News]. 05.09.2017. URL: <https://newpathway.ca/predstavliaemo-nashe-nove-vydannia/> (23.10.2024).

Topchyi L. M. (2021). Funkcional'ni osoblyvosti parcel'ovanykh zagolovkiv [Functional Features of Parcellated Headlines]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'kogo. Seriya: Filologiya. Zhurnalistyka* [Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism]. T. 32 (71). № 6. Part 1, pp. 53–57.

Стаття надійшла до редакції 29.10.2024